

Тема 1.2

Що означає бути громадянином / громадянкою України?

У темі ви матимете можливість ознайомитися з процесом формування громадянської позиції особистості, дати відповідь на запитання: «Що означає бути українцем / українкою?» Разом з тим, ознайомлення з поняттями «ідентифікація» та «самоідентифікація» покращить розуміння ролі людини у суспільстві.

Ключові здобутки у вивченні теми

Досліджуємо зміст і ознаки ключових понять: «самовизначення», «самоідентифікація». Аналізуємо становлення української ідентичності.

Розуміємо, що вміння ідентифікувати себе з певною спільнотою є ознакою сформованої ідентичності людини.

Діємо, закріплюючи навички роботи в команді через дискусії та обговорення.

Модуль 1.

Ідентифікація — шлях до успіху

■ **Ідентифікація** — це процес емоційного та/або свідомого самоототожнення людини з іншою людиною (групою), засвоєння нею норм, цінностей тієї спільноти, до якої вона належить або прагне належати.

■ **Самоідентифікація** — це одна з потреб людини, усвідомлюючи себе частиною групи, по-перше, активно прагнути до самовираження, по-друге, оцінювати свою поведінку відповідно до власних ціннісних орієнтирів.

Соціальна сутність людини пояснює її прагнення долучатися, бути включеною в соціум (спільноту). Це дає індивіду відчуття сталості, захищеності, значущості власної особистості. Орієнтація на іншу людину, як на зразок, суттєво збільшує шанси кожного з нас бути прийнятим до бажаної групи. Ми намагаємось уподібнитися представникам цієї групи і тому свідомо переймаємо їхні норми та цінності, формуємо відповідні моделі поведінки, користуємося зовнішніми атрибутами та символами.

Web-активність

Здійсніть пошук в Інтернет-мережі актуальних фотозображень до визначень «Ідентифікація» і «Самоідентифікація».

Порівняйте ці зображення та проаналізуйте відмінності і спільні характеристики.

Наш світ влаштований таким чином, що кожна людина у ньому протягом життя приєднується до певної кількості груп, створює нові спільноти, або ж уникає небажаних стосунків. Самовизначення є важливим елементом формування самоідентичності, яке триває впродовж усього життя людини.

Модуль 2.

Громадянський вимір української ідентичності

■ **Громадянство** — стійкий, юридично визначений правовий зв'язок між особою і певною державою, що визначає їхні права та обов'язки.

■ **Громадянськість** — усвідомлення власної ролі в житті суспільства, активне прагнення до вдосконалення, розвитку держави відповідно до демократичних норм і цінностей.

■ **Політична нація** — це сукупність громадян/громадян/ок певної держави, які незалежно від їхнього соціального статусу, етнічної чи конфесійної приналежності та інших соціокультурних відмінностей, мають рівні права участі у демократичних процесах, об'єднані почуттями солідарності та патріотизму.

Громадянський вимір ідентичності передбачає усвідомлення себе громадянами/громадянками, представниками/представницями своєї держави, громадянського суспільства, а не лише етнічної спільноти. Він пов'язаний із розумінням української нації як політичної спільноти. Україна — багатонаціональна, полікультурна держава. Росіяни, грузини, євреї, поляки та інші етноси, які народилися чи живуть на території України, можуть мати громадянську ідентичність «українець/українка», як і етнічні українці/українки.

Засадничими для формування ідентичності громадянської спільноти є не лише правова приналежність до тієї чи іншої країни, держави (громадянство як формальний статус), спільне походження чи подібний спосіб життя, а відносини взаємного визнання. Громадянська ідентичність притаманна членам/членкиням суспільства, орієнтованого на загальнолюдські, демократичні цінності і здатного до самоорганізації. Громадянська ідентичність забезпечує згуртованість суспільства, визначає зв'язки солідарності між його членами, є важливим чинником громадянської активності та демократичної участі людини. У цій взаємозалежності громадянська ідентичність є рушієм, що забезпечує поступ демократичних процесів.

Обговорюємо

Українська ідентичність

- Розгляньте позиції таблиці — перелік складових української ідентичності.
- Які з перелічених аспектів є важливими, а які — другорядними?
- Які якості громадянина/громадянки України ви б додали?

	важливо	не важливо
Народитися в Україні		
Мати батьків — етнічних українців/українок, або хоча б одного з них		
Розмовляти українською мовою		
Бути християнином / християнкою		
Дотримуватися українських традицій		
Поважати українську культуру		
Знати історію України та вміти її аналізувати		
Мати українське громадянство		
Відзначати державні свята		
Брати участь у виборах		
Не порушувати соціальних норм та законів		
Захищати свою країну		
Бути громадсько-активною особистістю (волонтерство, ініціативи у місцевій громаді, благодійництво тощо)		

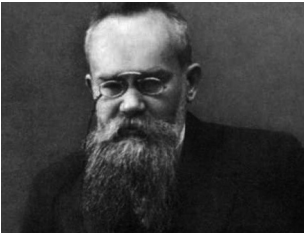
Досліджуємо
та обговорюємо

Преамбула Конституції України

«Верховна Рада України від імені Українського народу — громадян/громадянок України всіх національностей, виражаючи суверенну волю народу, спираючись на багатовікову історію українського державотворення і на основі здійсненого українською нацією, усім Українським народом права на самовизначення...»

■ Як ви розумієте такі поняття, наведені в преамбулі до Конституції України?

/// український народ // громадяни/громадянки України // українська нація

Михайло Грушевський «Хто такі українці і чого вони хочуть»

Ознайомтеся з цитатою Михайла Грушевського.

■ Хто, на думку автора, може вважати себе українцем/українкою?

■ Чи можуть представники/представниці різних етнічних груп, які проживають на території України, вважати себе українцями/українками?

”

«Передусім, розуміється, [Українцями є] всі ті, хто зроду Українець, родився і виріс з українською мовою на устах і хоче тепер їти спільно з своїм народом, з усіма свідомими синами українського народу, які хочуть працювати для його добра, боротися за його свободу і кращу долю.

Але не тільки хто природжений Українець, а також і всякий той, хто щиро хоче бути з Українцями, і почуває себе їх однодумцем, товаришем, членом/членкинею українського народу, бажає працювати для його добра. Якого б не був він роду, віри чи звання — се не важно. Його воля і свідомість рішає діло».

Михайло Грушевський «Хто такі українці і чого вони хочуть»

Модуль 3.

Бути українцем / українкою — наш вибір

Ми усі з вами — громадяни/громадянки України, від нас залежить, чи стане наша держава економічно і соціально розвиненою, з високим рівнем життя її громадян/громадянок. Для того, щоб життя наших близьких і друзів стало кращим а країна, в якій ми народилися і живемо — багатою і квітучою, потрібні зусилля кожного з нас.

Аналізуємо
ситуацію

■ Об'єднайтеся в групи.

■ Виберіть по одному блоку позицій: що у конкретних ситуаціях означає бути українцем/українкою.

■ До кожного блоку, розгляньте конкретні приклади, які подано поруч. Висловіть свої міркування.

■ Дайте відповіді на запитання.

Тема 1.2 Що означає бути громадянином / громадянкою України?

**Бути українцем /
українкою.
Коли це модно**

«Сьогодні дуже модно бути українцем. Дуже модно. Оті неприємні дрібниці, коли ми багато років порівнювали себе з Росією, з іншими країнами, зараз відбувається перетворення. Зараз інші країни порівнюють себе з Україною... Відбувається зміна ментальності не в Україні, а в світі, яка вплине на нашу зміну ментальності. Тобто, ми самі не повірили, що ми така нація. Ми велика нація – українці. Люди в шоці, в Європі – в шоці, в США – в шоці. Всі говорять «ми б так не змогли», принаймні, сумніваються в цьому. Зараз ми об'єдналися навколо війни, а після війни треба буде відбудовувати державу»

Володимир Зеленський

**Бути українцем /
українкою.
Коли це гордо**

«А ви думали, що Україна так просто. Україна — це супер. Україна — це ексклюзив. По ній пройшли всі катки історії. На ній відпрацьовані всі види випробувань. Вона загартована найвищим гартом. В умовах сучасного світу їй немає ціни».

Ліна Костенко

У нас усі у Великій Британії захоплені українським народом. Сповнені захвату щодо того, як українці бороняться, які це герої. Безперечно, Володимир Зеленський – це той лідер, що допоміг мобілізувати національну допомогу всередині, а далі – в міжнародну громаду. І тут, у Великій Британії ми мали змогу зібрати велику підтримку і я дуже пишаюся з того.

Борис Джонсон

**Бути українцем /
українкою.
Коли це
відповідально**

Виросло нове покоління, для якого українська ідентичність - це щось абсолютно природне, бо іншої ніколи не було, це їхня країна, вони сприймають її як свою, вони вірили в її незалежність і не усвідомлювали, якою мірою ця незалежність була умовною і під загрозою. І тепер вони готові за цю свою країну боротися, навіть якщо вони від народження говорять російською.

Оксана Забужко

**Бути українцем /
українкою.
Коли це
небезпечно**

День Незалежності на окупованих територіях

Українці на територіях, які захоплені росіянами, з перших днів чинять опір ворогові. У Херсоні, Мелітополі, Куп'янську та інших містах, що довго перебували чи залишаються в окупації, відбувалися як відкриті акції протесту, так і «мовчазні».

Дотепер на загарбаних територіях українці залишають на вулицях мітки із написом «І» та листівки із погрозами окупантам.

Анастасія Печенюк, УНІАН

Тема 1.2 Що означає бути громадянином / громадянкою України?

- Ознайомтесь із наведеними цитатами і дайте відповіді на питання.
- Які чинники впливають на ставлення ідентичності української молоді в сучасних умовах?
- Які орієнтири та цінності, на вашу думку, мають бути в основі формування ідентичності сучасного українця/українки?

Досліджуємо
та обговорюємо

Українська хартія вільної людини

- Ознайомтеся з фрагментами тексту «Української хартії вільної людини», що поданий нижче. Повний текст «Хартії» ви можете прочитати за наведеним QR-кодом.

Ми, учасники Ініціативної групи «Першого грудня», укладаємо цю Хартію, щоб висловити те, як бачимо життєві орієнтири для нашого суспільства, і водночас дати поштовх до об'єднання всіх людей, які хочуть доброго і гідного життя в Україні і навколо неї.

Наша Хартія — це вибір «бути». Особистий і колективний. Бути вільними людьми. Бути успішним народом і державою. Бути вільними серед вільних.

Вячеслав Брюховецький, Богдан Гаврилишин, Семен Глузман, Володимир Горбулін, кардинал Любомир Гузар, Іван Дзюба, Мирослав Маринович, Мирослав Попович, Євген Сверстюк, Вадим Скуратівський, Ігор Юхновський.

- Що ви знаєте про авторів «Хартії» та про Ініціативну групу «Першого грудня»?
- Чим цей документ є важливим особливо у наш час?
- Які права та свободи українців є під загрозою в умовах вторгнення російського агресора на територію України? Які права та свободи українців були у той час під загрозою?
- Ознайомтеся з повною версією Хартії та оберіть для себе по одній позиції з кожного блоку, які, на вашу думку, є найважливішими для української ідентичності. Обґрунтуйте свій вибір.
- Обміняйтеся думками у класі.

Бути справжнім українцем означає

(з "Української хартії вільної людини")

1. Бути вільною людиною.

Бути вільною людиною — це, насамперед, означає брати на себе відповідальність. Не можна вимагати від когось виконання його обов'язків, не виконуючи власних.

2. Бути активним громадянином/громадянкою.

Бути активним громадянином означає усвідомлювати життєву необхідність демократичного розвитку держави.

3. Любити.

Наша любов означає спільне національне утвердження української мови, яка й визначає обличчя України та нашого народу у світі.

4. Мислити.

Мислити — означає ламати стереотипи. Мислити — означає працювати, читати і творити, відповідаючи на дух та потреби часу.

5. Бути господарем.

Наше головне суспільне завдання — відновити в українців почуття господаря, чиїми фундаментальними рисами є відповідальність за себе, своїх близьких і простір свого життя.

6. Бути лідером.

Успіх повинен бути заслуженою винагородою за працю, і цей принцип мусить увійти в наше життя як норма здорового і справедливого суспільства.

7. Бути відкритим.

Бути відкритим суспільством означає бути спільнотою, переконаною у великій цінності людського життя і демократичного устрою.

Застосуйте набуті знання і досвід

1. Чому громадянська ідентичність є важливою для людини? Обґрунтуйте власну думку.
2. Чому нам варто пишатися тим, що ми українці? Наведіть приклади із життя наших військових, волонтерів, мирних мешканців.